

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Reportaža o „Miklovi Zali“

v Svatnah

v celovškem radiu

v nedeljo 23. 9. od 7.15 - 7.45 ure

LETNIK VI

CELOVEC, SREDA, 19. IX. 1951

ŠTEV. 65 (434)

Jugoslavija želi samo mir

Pred devetimi leti so v Jugoslaviji začeli ustanovljati mornarico in od takrat praznujejo vsako leto 10. septembra Dan jugoslovanske mornarice. Tudi letos so slovesno obhajali ta praznik in sicer v Splitu, kjer je bil navzoč tudi poveljnik oboroženih sil maršal Tito. Ob tej priložnosti je imel daljši govor, v katerem se je najprej spomnil velikih težkoč, ko so iz nič formirali prve partizanske pomorske edince. Govoril je tudi o sedanjih težavah pri opremlitvi vojne mornarice, ker se tovarne strojev in motorjev, valjane in jeklarne šele izgrajujejo.

Ko je govoril o tem, zakaj gradi Jugoslavija vojno mornarico, je Tito dejal: „Zato, ker smo pomorska država, ker imamo tisoč kilometrov pomorske obale, zato, ker je naša država čudovit del sveta, po katerem pogledujejo mnoge agresivne oči in bi si ga rade prisvojile. Ni vam treba dosti premišljati, kdo bi si to hotel prisvojiti, taki so na Vzhodu in na Zapadu. Poglejte samo kampanjo, ki jo uprizarjajo proti naši državi v italijanskem časopisju. Kaj zahtevajo, kaj hočejo? Ne le Trst in Istro, Reko, Pulj in Zadar, temveč tudi vso Dalmacijo. Radi bi seveda segli po njej in sanjajo o njej, vendar pa je ne bodo nikoli več zagrabili. Če bi pa vendarle kdaj prišli sem, jih bo doletela ista usoda, kakor so jo doživeli ti italijanski in drugi napadalci v nedavni preteklosti.“

Zato gradimo našo vojno mornarico, da bi branili te obale, da bi branili našo čudovito državo, naše čudovito morje, zato in za prav nič drugega, saj nimamo nobenih agresivnih namenov proti nikomur in ne zahtevamo niti najmanjšega dela ozemlja naših sosedov onstran Jadrana niti koga drugega. To ni naš smoter in ni nikoli bil, ni danes in ne bo v prihodnje. Ta naša tla hočemo braniti in branili jih bomo ter jih ne bomo nikoli nikomur odstopili.

Kdor koli bo prišel v našo državo kot napadalec in okupator, bo našel tu svoj grob. To si naj zapomni vsi tisti, ki goje kake osvajačelne namene do naše države.“

Nato je maršal Tito poudaril, da je Jugoslavija že vedno hotela doseči sporazumno rešitev z Italijo, in dejal: „Mi smo v preteklosti večkrat ponudili roko sprave, da bi napravili odnose z Italijo vsaj kolikor toliko znosne in bolj prijateljske, da bi z njimi uredili neurejena vprašanja. Toda vsakokrat smo dobili udarec po roki sprave, vsakokrat so zavzeli do nas nesramno in klevetniško stališče, takšno, kakršno je bilo nekoč stališče njihovih fašističnih voditeljev do kolonialnih narodov.“

Toda naj ne pozabijo tam onstran Jadranskega morja, da je danes v Jugoslaviji drugačen, nov duh. Naj ne pozabijo, da to ni več stara Jugoslavija, naj ne pozabijo, da je to socialistična Jugoslavija in da so tu jekleki ljudje, ponosni na svojo preteklost, na svojo sedanjost in na svojo bodočnost, ki jo ustvarjajo. Mi hočemo imeti z italijanskim narodom najboljše odnose in ponovno pravimo: Tu je naša roka sprave, pozabili bomo vse, kar ste nam storili, toda dajte sedaj, v tem težavnem mednarodnem položaju, ko je ogrožen mir, da se mi, ki smo najbližji sosedi na tej strani, poravnamo, da napravimo sporazum in da bo to močan, velik prispevek k utrditvi miru na svetu.“

Govorec o klevetah, da Jugoslavija pripravlja napad na druge države, je poudaril: „Nikoli nismo rožljali z orožjem, toda odkrito povemo, kaj čaka tistega, ki ima sovražne in nepoštenne namene proti nam. Jugoslavija je miroljubna država. To je napisano na naši socialistični zastavi; prava socialistična država kot je naša, pa ne more biti bojaželna, ne more imeti osvajačnih teženj, mora biti miroljubna, mora s svojim zgledom pokazati, da v resnici želi mednarodno sodelovanje in mir.“

Ob koncu, ko je ponovno govoril o miroljubni politiki Jugoslavije, je Tito naglasil: „Mi zdaj, ko se je znova načelo vprašanje, če bo prišlo do sporazuma med nami in Italijo ali ne, ponovno pravimo našim sosedom onstran Jadrana: Ne pozabite, da grozi svetu nova svetovna vojna. Ne pozabite, da bi vsak nepremišljen korak in vsako odklanjanje miroljubnih rešitev pomenilo pahiniti svet v novo katastrofo, v novo nezasišano trpljenje in žrtve. Ne pozabite, da smo danes mi, ki stojimo na vodilnih

mestih v posameznih državah, odgovorni za tisto, kar se bo v prihodnosti zgodilo — ali bo mir ali bo vojna. Vedite, da mi v Jugoslaviji ničesar drugega ne želimo kot mir in da želimo z vami mirno ureditev spornih vprašanj, toda hkrati poudarjamo še enkrat: Ne pozabljajte, da je tukaj nova Jugoslavija in da ve, kaj hoče in kaj mora storiti zaradi obrambe svojega mirnega življenja. Glejte, tu vam ponujamo roko sprave. Držali jo bomo iztegnjeno in čakali vašega odgovora.“

Zvezni prezident bo obiskal Koroško

Zvezni prezident dr. Körner bo v dneh 23. in 24. septembra obiskal Koroško. To bo njegov prvi uradni obisk v naši deželi, odkar ga je avstrijsko ljudstvo izvolilo na visoko mesto.

Po prihodu na celovški kolodvor bo v veliki dvorani deželnega dvora sprejem, pri katerem bodo govorili zvezni prezident Körner, deželni glavar Wedenig in prezident deželnega zbora Sereinig.

Ob svojem bivanju na Koroškem bo zvezni prezident obiskal oddelek celovške deželne

bolnišnice, novozgrajeno centralo za ogrevanje na daljavo, skladišče gospodarske zadruga, gospodarsko strojno postajo pri Beljaku, šola na Bistrici v Dravski dolini, starostni dom v Beljaku in DP-jevski starostni dom v Steindorf ob Osojskem jezeru; nadalje si bo ogledal izkopavanja na Magdalenski gori, hidrocentrale v Žvabeku in cerkev v St. Pavlu v Labudski dolini. Sprejemi pa so predvideni med drugim v Podkloštru, v beljaški mestni hiši, v St. Vidu ob Gljini, Velikovcu in Pliberku, od koder bo preko Volšperka zapustil Koroško.

Koroški festival — manifestacija enotnosti slovenskega naroda

Koroški festival v jugoslovanski Koroški je postal po vojni že tradicionalen in je vsakoletna manifestacija enotnosti in nerazdružljivosti vsega slovenskega naroda od sinjega Jadrana pa do čudovitih naših koroških gor.

Tudi letos so se zbrali v Slovenjem Gradu na VI. Koroškem festivalu Slovenci iz vseh delov strnjenege, po imperialistični državno razkosanega slovenskega ozemlja. Tako je mogel predsednik pripravljalnega odbora tov. Savinek v svojem otvoritvenem govoru pozdraviti poleg nepregledne množice prebivalcev iz Mislinske, Mežiške in Dravske doline, — požrtvovalnih mežiških rudarjev, neumornih guštanjanskih kovinarjev, podjetnih vuzeniških graditeljev in pridnih delavnih kmetov prostrane okolice, — številne zastopnike iz ostalih krajev svobodne Slovenije, pa tudi iz Trsta in 80-člansko delegacijo iz Koroške. On kakor tudi naslednji govornik v imenu Ljudske prosvete okraja tov. Simončič sta poudarjala pomen festivala, ki je manifestacija nerazdružljive enotnosti slovenskega naroda preko vseh meja, enotnosti, ki so jo skovali in tako močno utrdili šele slovenski puntarji — partizani, da sovražnikom nikdar več ne bo uspelo, da bi nas ločili in razdružili na Korošce, Štajerce, Kranjce in Primorce. Ta enotnost pa se manifestira posebno v svobodni domovini v naporih za izgraditev socializma in s tem boljše bodočnosti slovenskega naroda. S ponosom sta govornika pokazala na velike uspehe pri graditvi socializma, ki ga delavni ljudje Jugoslavije vedno bolj uresničujejo, posebno odkar je tudi gospodarsko upravljanje v rokah delovnih kolektivov samih. Zato ob pogledu na velike ustvaritve lahko napolnjuje revolucionarni optimizem vsakogar in so prav ti uspehi svetel primer, kaj se lahko ustvari, če je oblast v rokah enotnega ljudstva, ki je nekoč moralo molčati. Enak revolucionarni optimizem pa lahko napolnjuje tudi vse zamejske Slovence, ki jih v vojni in povojni izgradbi, v borbi in v delu zmagovita domovina — to sta poudarila oba govornika — nikdar ne bo pozabila.

V imenu koroških Slovencev je pozdravil festival predsednik Zveze bivših partizanov Slovenske Koroške tov. Prušnik Karl in izjavil,

da smo prišli koroški Slovenci na festival, da na svobodni slovenski zemlji manifestiramo pred vsem svetom, da smo en narod. Izšli smo iz vojne kot zmagovalci, toda vsled prodaje od sovjetskih imperialistov na pariški kupčiji se moramo še naprej boriti proti nepopoljšljivim pangermanskim imperialistom, ki s Steinacherjem na čelu ponovno dvigajo svoje glave in nastopajo proti zadnjim ostankom slovenskega jezika v šolah in s tem trtijo najosnovnejšo pravico koroških Slovencev. Pokazal pa je na drugi strani tudi na nekatere znake napredovanja demokracije v Avstriji, kot so v nekaterih krajih dvojezični napisi itd., kar vse je v prvi vrsti uspeh prizadevanja koroških Slovencev, pa tudi demokratičnih sil v Avstriji. Pri poudarjanju potrebe dobrih sosedskih odnosov med Avstrijo in Jugoslavijo, še prav posebno za nas koroške Slovence, je govoril o pravilnosti politike Titove Jugoslavije, ki je v kratki dobi znala iz sovražnega ozračja ustvariti

prijateljsko sodelovanje med sosednjima državama.

Po teh pozdravnih govorih je imel slavnostni govor minister slovenske vlade Tone Fajfer, ki ga bomo prinesli v prihodnji številki.

Po ministrovem govoru je sledil kulturni del festivala, ki je bil s svojo pestrostjo resničen odraz vsestranske žilavosti slovenskega človeka širom slovenske zemlje. V nepretrgani povezavi se je vrstila točka za točko: rudarsko godbo na pihala je zamenjala vriskajoča pionirska pesem, barvito živi tržaški folklorni skupini, pred nastopom katere je govoril o težki borbi tržaških bratov v imenu SHPZ tov. Koren Jože, je sledila koroška narodna pesem, ki jo je pod vodstvom tov. Špruka izvajal pevski zbor SPD iz Borovelj. Vse točke sporeda so vedno spet izzvale navdušeno odobravanje v enotni volji in odločnosti, slovenskemu narodu ustvariti lepšo bodočnost in braniti sleherno ped slovenske zemlje združenih udeležencev iz vseh krajev naše prelepe slovenske zemlje od Jadranskega morja pa do Gosposvetskega polja.

Slovenska Primorska je proslavila četrto obletnico priključitve k Jugoslaviji

V nedeljo so pretekla štiri leta odkar je bilo zavedno primorsko ljudstvo s priključitvijo večjega dela Slovenske Primorske in dela hrvaške Istre nagajeno za deset- in desetletno vztrajnost v odporu proti italijanskemu fašizmu ter za žilavo aktivno borbo za svojo svobodo.

Ljudstvo osvobojenih primorskih dežel je skupno z vsem slovenskim narodom slovesno proslavilo četrto obletnico priključitve Slovenske Primorske k Jugoslaviji. Na predvečer obletnice je bilo v Ljubljani v veliki Unionski dvorani mogočno manifestacijsko zborovanje, glavna proslava pa je bila v nedeljo 16. septembra v Novi Gorici. Tega dne so organizirane borbene patrole obiskale najnamenitejše kraje iz časa narodno-osvobodilne vojne, v Novi Gorici in drugih krajih pa so četrto obletnico praznovali s kulturnimi prireditvami in fizkulturnimi tekmovanji.

Washington. — Predsednik Truman je imenoval stalnega predstavnika Združenih držav Amerike v OZN Warren Austina za voditelja ameriške delegacije na prihodnjem zasedanju glavne skupščine OZN, ki bo novembra v Parizu. Zena pokojnega predsednika Roosevelta je bila imenovana za Austinovega namestnika. Drugi člani delegacije so Philip Jessup, demokratski predstavnik Michael Mansfield in republikanski predstavnik John Vorys.

... Kadar me skrb za nas napade in več nikjer ne vidim nade, se spomnim Zale ...

Zapomnimo si za volitve

Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo je objavilo poročilo o potrošnji umetnih gnojil v Avstriji v gospodarskem letu 1950/51. Poročilo ugotavlja, da je bilo avstrijskemu kmetijstvu dobavljenih to leto več gnojil, kakor pa v gospodarskem letu 1949/50. Iz objavljenih podatkov je razvidno, da je dobilo kmetijstvo 2571 vagonov dušičnih, 3264 vagonov fosfatnih in 1132 vagonov kalijevih gnojil več kot pa v letu 1949/50. Fosfatna in kalijeva gnojila so morali v celoti uvoziti.

Zelo zanimive so v poročilu številke o razdelitvi gnojil na posamezne dežele. Po poročilu so dobile

Nižja Avstrija z Dunajem	47,1%
Zgornja Avstrija	23,3%
Štajerska	11,5%
Koroška pa	4,4%

Z uradnimi številkami je torej dokazano, kar smo že jeseni in spomladi, ko ni bilo gnojil, upravičeno sumili, namreč, da glede dobave gnojil pri nas nekaj ni v redu. Spričo objavljenih podatkov se nehote vsiljuje vprašanje, kako je mogoče, da so razdelili gnojila tako „strokovnjaško“, da je Koroška, ki ima okoli 446 tisoč ha kmetijsko obdelane zemlje, dobila samo okoli 1724 vagonov, medtem ko je Nižja Avstrija z 1.122.450 ha dobila 18.656 vagonov gnojil.

Ali je morda dvig kmetijske proizvodnje na Koroškem manj važen, kakor v Nižji Avstriji? Gotovo ne. Torej more biti vzrok takšnemu razdeljevanju gnojil samo v tem, da se merodajni krogi premalo zanimajo za stvar ali pa so preveč preobremenjeni s političnimi posli. Izgleda, da se koroškimi „predstavniki“ kmetijstva v sedanji kmetijski zbornici zdi bolj važno, mlatiti stare fraze, kot pa skrbeti za to, da bi na Dunaju gnojila enakomerno delili, da bi prišlo na Koroško več gnojil in da bi bili kmetje o njihovi pravilni uporabi bolj poučeni. Ta brezbržni odnos do koristi in potreb kmečkega prebivalstva je popolnoma na „liniji“ gospodov v sedanji kmetijski zbornici. Verjetno si mislijo: Mi velikaši okoli Gruberja dobivamo itak svoja gnojila, delovna kmečka raja

naj pa se ukvarja s svojim kmetovanjem kakor ve in zna. Ob njenih nizkih pridelkih je potem naša zahteva po višjih cenah bolj „upravičena“ in so nam zajamčeni — izdatnejši profiti.

Resnica o subvencijah prihaja na dan

Kakor je poročal koroški dnevni in strokovni tisk, je koroška kmetijska zbornica pričela prirejati pod naslovom „Dan kmetijske zbornice“ po vseh večjih krajih kmečka zborovanja. V ponedeljek, 10. septembra je bilo takšno zborovanje v Borovljah pri Justu. Značilno je, da je v Borovljah vabil na to zborovanje ÖVP-jevski Kaerntner Bauernbund s svojimi plakati, kot bi bilo to njegovo zborovanje. Torej je le resnica, da smatra ÖVP-Bauernbund kmetijsko zbornico za svojo podrejeno ustanovo in da se na drugi strani čuti kmetijska zbornica podrejeno ÖVP-Bauernbundu.

Še bolj značilno pa je naslednje: Predsednik okrajne kmečke zbornice v Celovcu Miha Jure je v poročilu o razdeljevanju subvencij v celovškem okraju povedal, da so v zadnjih letih občinam dodelili naslednje subvencije:

To je primer agrarne politike ÖVP — Bauernbunda v Kmetijski zbornici. Brema pa pade na kmeta naših krajev — toda o tem drugič več.

Grabštanj	159.239	šilingov
Gospa Sveta	205.130	„
Celovec	82.230	„
Moosburg	80.899	„
Bilčovs	35.681	„
Škofiče	10.677	„
Zgornja vesca	16.989	„
Radiše	10.577	„
Otok	3.691	„

Ta razlika govori sama zase in dokazuje dovolj, da so slovenske občine zadnje v seznamu kmetijske zbornice. Tudi na to ne pozabimo pri volitvah.

Jutri ob 9. uri bo za občine celovškega okraja severno od Drave v Kuherhofu v Celovcu podobno zborovanje kot je bilo v Borovljah.

Razdelitev prispevkov za OZN

Odbor Organizacije združenih narodov za prispevke je objavil poročilo, iz katerega je razvidno, da je odbor sklenil nekaterim državam povišati njihove prispevke za leto 1952, drugim pa znižati. Zadnjo besedo o spremembi prispevkov bo izrekla glavna skupščina OZN, ki se bo 6. novembra sestala v Parizu.

Poročilo tudi poudarja, da so se pri določevanju prispevkov zelo ozirali na države, katerih gospodarstvo trpi zaradi posledic druge svetovne vojne in zaradi sedanjega težkega položaja.

Razumljivo je, da vseh ogromnih izdatkov, ki jih zahteva obširni delokrog OZN, ne more kriti ena sama država. Zato je glavna skup-

ščina svoječasno določila procentualne prispevke posameznih držav in sklenila, da prispevek posamezne države ne bi smel znašati več kot tretjino celotnega proračuna OZN.

Tem bolj čudno je torej stališče Sovjetske zveze, po katerem naj bi Združene države Amerike same krile polovico vseh izdatkov, medtem ko bi SZ plačevala še naprej le dobrih 6 odstotkov. Odbor za prispevke pa je kljub temu sklenil, da predlaga na eni strani znižanje ameriškega prispevka za 2 odstotka, na drugi strani pa povišanje sovjetskega za skoraj 3 odstotke.

Nemški urarji so zborovali

Na zadnjem občnem zboru Osrednje zveze nemških urarjev, v kateri je včlanjenih 95% vseh nemških urarskih podjetij v Zapadni Nemčiji, so ugotovili, da je 30.000 nemških urarjev posredno organiziranih v tej zvezi. V Frankfurtu je bila od 16. do 19. avgusta velika urarska razstava, katere so se udeležili tudi Švicarji.

Washington. — Po izjavi nekega predstavnika ameriškega letalstva, ameriško letalsko poveljstvo pripravlja vzpostavitev radarske mreže za zaščito svojih oporišč v Veliki Britaniji, zapadni Evropi in na področju Sredozemskega morja.

Velesile se zalagajo z gumijem

Velike države v obeh blokkih se z naglico zalagajo z gumijem. ZDA, ki so poprej zaostajale v tem pogledu, so se v zadnjem času vrgle z vso naglico na kopičenje naravnega kavčuka. Do junija tega leta so nakopičile samo 20 % količine, ki je bila predvidena za dobo 12 mesecev. Poseben pododsek v ameriškem senatu opozarja zdaj vlado, da čim prej nadoknadi to vrzel še posebno zaradi tega, ker se je Sovjetska zveza že preskrbela z zalogo gumija, ki zadostuje za dve leti. Pododbor poudarja, da je od tega vprašanja odvisno mnogo ameriških življenj. ZDA ne smejo doživeti „Pearl Harbour“ na tem področju. (Z napadom na Pearl Harbour, ameriške otoke na Daljnem vzhodu, so Japonci iznenadili v zadnji svetovni vojni ZDA, ne da bi vojno sploh napovedali. Prip. ur.)

Poročilo omenjenega pododpora kritizira prejšnjega upravitelja obrambne proizvodnje Harrisona, češ da je dovoljeval preveliko uporabo gumija za civilne namene.

Senatorji želijo, da bi se pospešila proizvodnja sintetičnega (umetnega) gumija in omejila potrošnja gumija sploh. Urad za ustalitev cen je odobril povišanje cen sintetičnega gumija, ki ga izdelujejo državne tovarne.

Američani niso objavili nikakršnih podatkov o svojih zalogah naravnega gumija. V Londonu so mnenja, da znašajo te zaloge okoli 670.000 ton, ako ne več. Potrošnja naravnega gumija je znašala v ZDA leta 1950 790.000 ton, medtem ko bodo letos potrebovali okoli 450.000 ton. Višino ameriških zalog cenijo na 750.000 do 1.500.000 ton, t. j. povprečno na

1 milijon ton. Prebitek svetovne proizvodnje naravnega gumija nad potrošnjo je znašal v prvem polletju 1951 160.000.

Glede proizvodnje Sovjetske zveze menijo, da je danes dosegla 150.000 do 200.000 ton letno, ako upoštevamo tudi tovarne v Vzhodni Nemčiji in tovarno sintetičnega gumija na Poljskem. Pred svetovno vojno je Sovjetska zveza proizvedla okoli 90.000 ton sintetičnega gumija na leto. Sovjetska zveza uvaža na leto okoli 100.000 ton naravnega gumija. Nihče pa ne ve natančno, koliko kavčuka gre v Sovjetsko zvezo skozi Kitajsko.

Dober pregled o svetovnem položaju tega trga imajo splošno v Londonu. Danes je samo gotovo, da potrebe po gumiju naraščajo. Proizvodnja naravnega gumija na Malajskih otokih je dosegla že svoj višek, tako da danes drevje ne daje več toliko surovine kot pred leti. Zato so države bolj razvile proizvodnjo umetnega gumija.

New Delhi. — Indija in Kanada sta podpisali sporazum o gospodarski pomoči v okviru načrta Colombo. Indija bo dobila 15 milijonov dolarjev brezplačno ali pa v obliki posojil, kar je odvisno od načina uporabe blaga in storitev, ki jih bo dobivala na razpolago v okviru sporazuma.

Tokio. — Japonsko zunanje ministrstvo je objavilo, da je indijska unija v Tokiu izročila japonski vladi pismo, v katerem sporoča, da bo indijska vlada ukinila vojno stanje z Japonsko, ko bo stopila v veljavo mirovna pogodba, ki je bila sklenjena z Japonsko v San Francisku.

Tudi Židje obsojajo VdU

V švicarskem mestu Genf je zasedal svetovni židovski kongres, ki je v svoji zaključni resoluciji izrazil zaskrbljenost nad zopetno porazvitvijo protizidovskega gibanja predvsem v Avstriji. Svetovno javnost je opozoril na večajočo se protizidovsko propagando, ki jo širi VdU. V resoluciji Židje tudi poudarjajo, da avstrijska vlada še ni popravila škode, ki so jo utrpeli pod nacističnim nasiljem.

Tudi v našem listu smo ponovno že opozarjali na izrazito nacistično rovarjenje VdU-ja, ki se predvsem izraža v netenju sovraštva do drugih narodov, do drugih plemen. Obsodili smo nebrzdano šovinistično gonjo, ki jo VdU s pomočjo nacionalističnih elementov v ÖVP vodi proti dvojezičnemu pouku na koroških šolah. Prav tako pa smo v listu vedno spet opozorili na dejstvo, da naši izseljenci še vedno zamažajo na dokončno popravilo škode, povzročene jim po nacističnih krvnikih. In na vse to bomo opozarjali tako dolgo, da bodo tudi avstrijske oblasti končno uvidele, da zahtevamo samo tisto, kar nam gre po vsej pravici.

Koroški gozdarji v Sloveniji

Trenutno biva v Sloveniji skupina desetih koroških gozdarskih inženirjev ter strokovnjakov gozdarstva in lesne industrije. Namen tega obiska je v glavnem ta, da spoznajo tamkajšnje razmere in izkušnje v gozdarski in lesni stroki in ustvarijo tesnejše sodelovanje gozdarskih strokovnjakov med obema sosednjima državama.

Koroški gozdarski strokovnjaki so s tem vrnili nedavni obisk slovenskih gozdarskih inženirjev in tehnikov, ki so bili teden dni gostje koroške deželne vlade in si tukaj ogledali več gozdnih gospodarstev in lesno-industrijskih obratov.

Prav tako biva v Avstriji skupina desetih varilnih strokovnjakov iz Slovenije. Slovenski strokovnjaki si bodo kot gostje avstrijskega društva za varilno tehniko, čigar člani so bili pred kratkim v Sloveniji, ogledali glavne avstrijske kovinske tovarne in se seznanili z najnovejšimi načini varjenja.

Tudi tako izmenjevanje in sodelovanje lahko znatno doprinese k sporazumevanju med narodi in k utrjevanju miru in dobrih odnosov.

Motorna vozila v Avstriji

Avstrijski statistični urad je objavil poročilo o stanju motornih vozil, iz katerega je razvidno, da je bilo 31. oktobra 1950 skupno 284.429 motornih vozil v Avstriji. Število motornih vozil se je torej v enem letu zvišalo za 13 odstotkov. Posebno se je povečala motorizacija v kmetijstvu, ker se je število traktorjev, katerih so leta 1938 naštel 234, zvišalo do leta 1950 na 17.763.

Posamezne vrste motornih vozil so dosegle koncem oktobra lanskega leta naslednje število: 48.453 osebnih vozil, 2831 izvoščkov, 3269 avtobusov, 43.870 tovornih avtomobilov, 17.763 traktorjev, 25.528 priklopnih vozov in 136.830 motornih koles. Na Koroškem so navedenega dne naštel 17.611 motornih vozil.

Zanimivo je dejstvo, da je Avstrija pri motornih kolesih druga država na svetu in pride povprečno na vsakih 51 oseb eno motorno kolo. Prva v tem je Švedska, kjer ima že vsaka 40. oseba svoje motorno kolo.

Po širnem svetu

Atene. — V minulem tednu je v atenskem zaporu demonstriralo 800 zapornikov v znak protesta proti sklepu vojaškega guvernerja Aten, da se izvrši smrtna kazen nad osmimi zaporniki.

Teheran. — V glavnem mestu pokrajine Cuilan na Kaspiškem morju je prišlo do potrepa, kateremu so sledile poplave. Zveze so prekinjene. Število žrtev še ni znano.

Frankfurt. — Visoki komisarji treh zahodnih sil so dovolili zahodni Nemčiji, da proizvaja čez 9 milijonov ton surovega jekla letno ter izdelavo ladij, razen vojnih. Podpisali so tudi zakon, po katerem Nemčija ne bo mogla zahtevati, da se ji vrne njeno premoženje v tujini.

Berlin. — Gospodarski strokovnjaki Vzhodne in Zapadne Nemčije so se sestali v Berlinu na razgovore o vzpostavitvi trgovinskih odnosov med obema Nemčijama.

Novi Delhi. — Posredovalec OZN Grahamu ni uspelo, da bi dosegel sporazum v vprašanju Kašmira. Kljub številnim razgovorom ni dosegel, da bi Indija pred izvedbo plebiscita odtegnila svoje čete iz te pokrajine. Graham bo v kratkem zapustil Indijo in poročal Varnostnemu svetu o svojem neuspehu.

Slovenski duhovniki zahtevajo kaznovanje ustaških zločincev

Ko je jugoslovanska vlada letos majnika zahtevala od ameriške vlade izročitev vojnega zločinceva Artukoviča, ki je za časa Paveličevega ustaškega režima kot šef najstrašnejših uničevalnih taborišč v Lepoglavi, Koprivnici in Jasenovcu dal zverinsko uničiti in pobiti nešteto jugoslovanskih rodoljubov, je široka demokratična javnost podprla jugoslovansko zahtevo. Ameriška vlada je bila končno pred nedavnim prisiljena, da je Artukoviča aretirala.

Prejšnji teden pa se je začela pred sodiščem v Los Angelesu razprava, ki bo odločala o tem ali bo Artukovič predan jugoslovanskemu sodišču. Ameriško sodišče je zavrnilo zagovornikovo prošnjo za izpustitev obtoženega zločinceva proti visoki denarni kavciji, nadaljnjo razpravo pa je odložilo do 22. oktobra. Medtem pa sprejema ameriško kazensko sodišče nove pozive od različnih organizacij, da je treba Artukoviča izročiti deželi, kjer je izvrševal svoje zločine. Tako je ameriški in svetovni židovski kongres pripravljen dati sodišču priče in dokumente o težkih vojnih zločinih Artukoviča.

Na pobudo bivših izseljenih duhovnikov so slovenski duhovniki — člani Ciril Metodijskega društva sestavili protestno izjavo, naslovljeno na zunanje ministrstvo, v kateri tudi oni zahtevajo izročitev vojnih zločincev Paveliča in Artukoviča Jugoslaviji. Izjavo so prvi podpisali duhovniki — voditelji CMD za mariborsko pokrajino, za njimi pa doslej že 184 katoliških duhovnikov iz mariborske škofije.

V izjavi, ki še kroži od župnije do župnije, jo med drugim rečeno: „Ko v teh dneh obhajamo tudi mi duhovniki šesto obletnico svojega povratka iz pregnanstva, zlasti iz Hrvaške, se z gnevom spominjamo vseh strahotnih grozodejstev, ki smo jih pod Paveličevo in Artukovičevim strahovladom morali prestati ali pa smo jim bili žive priče. Osem naših sobratov je samo v zloglasnem ustaškem taborišču Jasenovcu žalostno končalo svoje življenje.“

„Ti krvoloki“, — je nadalje rečeno v izjavi, — „še danes ne mirujejo in ko se skrivajo pod tujimi imeni v Ameriki, snujejo in kujejo vse-mogoče zle in naklepe proti osvobojeni domovini in celo doma skušajo s svojim škodljivim,

KOLENDAR

19. september, sredo: Januarij
20. september, četrtek: Evstahij in tovarni
21. september, petek: Matej.

SPOMINSKI DNEVI

19. 9. 1927 — Umrli pisatelj Marelj-Podlímbarški.
20. 9. 1863 — Umrli v Berlinu pravličar Grim. —
1908 — V Ljubljani demonstracije kot odgovor na ptujske dogodke. Nemško vojaštvo strelja v množico in ubije Adamiča in Lundra, več ranjenih.
21. 9. 1792 — Francija razglašena za republiko 1860 — Umrli v Frankfurtu filozof Arthur Schopenhauer — 1905 — Ustanovljena prva slovenska gimnazija v Št. Vidu nad Ljubljano.

ŠT. JAKOB V ROŽU

Včeraj smo na našem pokopališču položili v zemljo Ernesta Janacha, gostilničarja in posestnika kinodvorane v Št. Jakobu, ki je po dolgi, težki boleznini preminul v celovški bolnišnici.

ŠT. JANZ V ROŽU

V nedeljo, 16. septembra smo slavili v Tišlerjevi gostilni poroko Boštija Maleja iz Rut in Jožefe Lauseger iz Slovenjega Plajberka. Boštij je gospodar na Činkovcevi kmetiji na Rutah in zvest sin našega naroda. Mlademu paru želimo mnogo sreče.

BELA-ŽELEZNA KAPLA

V nedeljo, 16. t. m. je bila v Železni Kapli poroka partizana Petra Kordeža iz Bele in Maloveršnikove Rozike iz Remšenika. Zenitovanje smo slavili po starih slovenskih običajih, nevesti pa so ob odhodu z doma napravili fantje in deklata slavolok s slovenskim napisom.

Po končanih cerkvenih obredih v Trnski cerkvi je bila „hojset“ v gostilni pri Boštiju v Železni Kapli, kjer so ob pristni domači zabavi prepevali slovenske narodne in partizanske pesmi. Novoporočenemu paru želimo mnogo sreče v zakonskem življenju!

Slovensko prosvetno društvo „Rož“ se zahvaljuje

vsem, ki so prispevali k velikemu uspehu prireditve „Miklova Zala na zgodovinskih tleh“.

V prvi vrsti velja zahvala igralni skupini in režiserju, kakor tudi vsem, ki so izvedli tehnične priprave, tako Slovenski prosvetni zvezi v Celovcu, tovarišji Ferkovi, tajniku SPZ Tončiju Schlapperju, šimenu Janahu, Franciju Cvitniku in vsem drugim. Velja pa tudi Miklu, Serajniku, Doberniku in ostalim kmetom iz Svaten, ki so radevolje dali na razpolago potrebni material.

Številni so bili napori, ko smo pripravljali mogočno kulturno prireditev, toda veliki uspeh nam je najlepše plačilo za vse požrtvovalno delo. Hkrati pa naj nam bo vodilo za bodočnost, da bomo še bolj uspešno nadaljevali tokrat začeto pot, pot „Miklove Zale na zgodovinskih tleh“.

F. S. Finžgar:

Dekla Ančka

(16. nadaljevanje)

Vedno ponavlja: Zakaj je šel Janez? Treba bi tega ne bilo. Vidiš, zelo te je imela rada. In drugi tudi. Nihče me nič ne draži. Miha je sedaj za velikega hlapca. Ne moreš misliti, kako se je izpremenil. Prvi vstaja, zadnji hodi spat, nič več ne popiva in čisto drugačno govorico ima. Samo mene včasih tako čudno pogleda, da se vsa stresem, potem pa se hitro obrne in pravi: Nič se ne boj, Ančka!

Janez, sedaj se vidi skoz okno na hribe, kjer je Mokarjeva kajžja. Vsa se sveti od lune. Kolikokrat gledam tja gor, kakor bi tebe tam iskala! Bog ve, če ućakava ta dan. Ko bi le ne bilo tistega večera, saj veš, Janez. Kar nekaj mi stiska srce in vedno se nečesa bojim. Prepričana sem, da je vse odpuščeno, obema, trudim se, da bi si izbila to iz glave. Ali kakor kamen mi leži na srcu in grozno sem nesrečna. Včasih pozabim, pa mi nenadoma stopi pred oči črna skrb, da vsa vztrepetam. Ne zameri, da sem ti to potožila. Saj nimam tu nikogar in sedaj mi je laže.

Tvoje hranilne knjižice sem nesla župniku, da ah je spravil v blagajno. Na dveh krajih so pokradli, zato me je skrbelo. Župniku sem vse povzela, kako sva se zmenila. Rekel

Po naši zemlji

Boltovega očeta smo pokopali

V sredo, dne 12. septembra se je v Mostah pri Brdu zbrala ogromna množica žalujočih, da pospremi na zadnji poti rajnega Valentina Bruggerja, p. d. Bolta.

Rajni je izšel iz šole našega zadnjega poslanca v dunajskem parlamentu Franceta Grafenauerja in je bil prav taka grča, kakor njegov veliki učitelj in sovaščan. Noben udarec ga ni mogel omajati v njegovi narodni zavesti in odločnosti ter je šel raje pot trpljenja, kakor bi izdal svoje narodno prepričanje in svoj narodni jezik. Zato je razumljivo, da je bil že leta 1941 med prvimi, ki jih je nacizem pognal v zapore in leta 1942 je moral tudi on s svojo družino zapustiti prekrasni dom in oditi v izseljeništvu, ki ga je prenašal v logorih v Frauenaurachu in na Hesselbergu. Prav ob njegovem primeru se vidi najbolje vsa grozovitost tega nečloveškega početja, saj je morala z njim v izseljeništvu celo komaj tri tedne stara hčerkica, ki je bila zaradi tega tudi njegova ljubljanka. Toda to še ni bilo dovolj: iz izseljeništvu je moral k vojakom, kjer je prišel v angleško ujetništvo. Pa ne bi bil učenec Grafenauerjev, da ne bi se zavedal, da se je treba nasilju zoperstaviti in tako se je v ujetništvu takoj javil v osvobodilno vojsko, iz ka-

tere se je potem po zmagi nad nacifašizmom vrnil na svoj ljubljani dom.

Po vojni je veljala vsa njegova skrb gospodarski obnovi opustošenega in zanemarjenega doma, ker je spoznal, da le gospodarsko močni lahko kljubuje silam, ki ponovno skušajo škodovati našemu ljudstvu. Toda njegova skrb ni veljala le lastnemu domu, temveč je bil vedno tudi med prvimi, kadar je šlo za skupne koristi sosesčine. Tako je v veliki meri njegova zasluga, da se gradi pot na Dolsko planino in so mu zato tudi delavci ob njegovem zadnjem slovesu od doma izkazali čast s šestimi streli na gradbišču.

Na odprtem grobu se je po spominskih govorih domačega gospoda župnika Poscha in šentlenarskega župnika Starca, ki sta oba hvallila vrline značajnega pokojnika, poslovil v imenu Zveze slovenskih izseljencev in Zveze bivših partizanov Slovenske Koroške od sotrpina in soborca tov. dr. Franci Zwitter, nakar je posebna delegacija Zveze slovenskih izseljencev položila venec na sveži grob. Težko prizadeti družini izrekamo iskreno sožalje. — Slovenski izseljenci in partizani dragega pokojnika ne bomo pozabili.

Z naše Brnce v Zilji

Za marsikaterega slovenskega Korošca, ki je živel zadnja desetletja izven svoje ožje domovine in ki je imel v hiši radijsprejemnik, je bilo najbolj praznično v hiši in srcu tedaj, ko je oddajala oddajna postaja Ljubljana pesmi iz Brnce. In tako si je ustvaril marsikateri Korošec o Brnci, ki jo je poznal samo po njenem pevskem zboru, podobno nekakšnih slovensko-kulturnih koroških Aten. Ko pa je jel potem Brncu spoznavati slučajno osebno, naravno v marsikaterem oziru ni našel v najvzhodnejši občini v Zilji tiste od slovenske domačnosti ožarjene svetiške podobe, katero so mu vedno pričarale pred njegove duhovne oči, pesmi iz — Brnce.

Našel na je zato v brnškem našem ljudstvu druge vrline značaja in duha, ki ne štejejo nič manj kot njegove pesmi, ki so proslavile slovensko Koroško daleč preko mej dežele. Prihajal sem semkaj doslej le prav poredko, mogoče dva- do trikrat v letu in tudi tokrat le bolj mimogrede in čisto po gospodarskem „sektorju“. In ravno v tem oziru si našel v Brnci in njeni okolici čestokrat zaklade, katere si zastoni iskal drugod po Koroškem. Našel si predvsem tako čisto blagovžno slovensko govorico, da si nehotе pozabil, da nisi na Gorenjskem, marveč „preko mej“, na Koroškem. Našel si tako globoke stvarne gospodarske mislece, kakršne sem nekoč s ponosom imenoval za svoje najboljšje gospodarske in osebne svetovalce v okolici Kranja. So to na primer Prangerjev Hanzej v Zmotičah, Pec

iz Zg. Brega, Požarnik iz Spodnjega Brega, Mark iz Brnce, Colnar in Sulnik iz Sent Joba, Trunk iz Zuželč, Mikl v Ločilu in mnogi, mnogi, mnogi nešteti drugi. Naravnost užitek ti je, vsteli se kot gospodarski zanimanec med te ljudi in pokreniti strokovne in domače pomenke z njimi. In pozimi, ko si včasih mislil, boš pa ostal pri Prangerju kako uro dve, si obsedel v neprekinjenem, nadvse živahnem razgovoru med temi gospodarji tudi po pet ur.

Sedaj poleg in jeseni imajo Brnčani seveda zelo, zelo malo časa za razgovore in posvetovanja. V sled bližine Beljaka imajo še manj stalnih ljudi za delo kot drugod v deželi. Kjer ni lastne družine, pač najdeš na Brnci kot „delovno moč“ marsikje le — tuje otroke. V eni hiši nemškega, šoloobveznega fanteka iz Špitala, v drugi dvanajstletno deklico — Kočevarico iz preseljeniškega logorja, v tretji zopet nemškega mladotnega šolarčka iz Beljaka in tako ti gre vse naprej od hiše do hiše. Cela invazija tuje rojane mladine in tuje govorice, katero so med drugim tudi povzročile današnje brezupne delovne prilike v kmečkem podeželju.

V vsej prelesti prezgodnje jeseni se ti odpre ob prvem mostu, čez Ziljo, ko se pripelješ z avtom iz Beljaka, široka, mnogolika dolina Spodnje Zilje. Sonce sije že mnogo mileje in mirneje na pokrajino in ogromna siva, nekoč od Dobrača odkrhnjena skala ob mostu dobiva v bledejši

jasnimi jesenskimi sonci še strahotnejšo obliko. In zdi se ti, da mora ona zdaj, zdaj zrušiti vse številne hišice in utice pod seboj, ki so vzgajane pod njo, na njej in ob njej. Malo naprej visok, siv navpičen četverkotni stolp razvaline, kateri pravijo ljudje Šroturm. Vmes sadno in drugo listnato drevje, ki si odvea že pestro mnogobarvno jesensko obleko in od katerega tudi že rahlo odletavajo orumeneli listi. Le posamezne sloke in črne smreke v nespremenjenem ponosu molče v nebo. Spodaj pa v kamenitem umelno strugo stisnjena srebrenobela Zilja drvi in šumi v večnostno mladi pesmi dalje...

Minuto, dve, ko pridraš z avtobusom čez most, si tudi že v prvi brnški vasi, Spodnji Breg. Hotel bi se tu z očetom Požarnikom pomeniti o jesenskih setvah, pa tudi danes, kakor že vse poletje, pri Požarniku nimajo časa za pomenke. Trije, oče, mati in Majda (kdo ne pozna te naše odlične, vitke slovenske prosvetarkel), obdelujejo že vse leto veliko posestvo in pomagajo še pri gradnji novih, vzornih gospodarskih poslopj. In tako je danes zatopljena Majda v mešanje zadnjega nastavka betonske maše, da nima niti časa odgovarjati na vprašanja glede obiska Miklove Zale v Šent Jakobu. Mladostna živahna mati vendar v zrela mirnosti, smeje, da vsa pojasnila. Oče pa ponosno razkazuje izredno dobro uspešo gradbeno zasnovu. In še jaz se veselim z njim, ko je njegov celoten trud in preudarek tako dobro uspel.

V Zgornjem Bregu pri Pecu se danes tudi z gospodinjjo, ko me je spoznala, prav prijazno pozdravila. Z Ojcl-nom, strokovnjakom — filozofom, specielno v gradbeni stroki izurnjenem gospodarjem, pa se zatopiva v ure dolge razgovore in ogleda. In ko korakava počasi, preudarno čez polje, obrne on svoj mirni pogled proti goram in pripomni: „Vidite tam gore, na onem visokem hribu, s koder je sredi zelene košenice videti samo malo strehe, na 1000 m visokem Strmcu, ob kranjskem sedlu, sem jaz doma.“ Tedaj sem tudi razumel globoko gospodarjevo resnost in preudarnost.

Tudi v našem prosvetnem, gospodarskem in rejskem središču, pri Prangerju v Zmotičah, se danes ustavljam le za kratek čas. Stara, živahna manica se smeje lovi za kopico razgraničenih zdravilnih dekličev, mlada marljiva gospodinja pa ne ve, kje bi zastavila delo svojih rok v kuhinji, v gostilni, v hlevih, v vrtni ali pri šivalnem stroju. Edini možki na prostranem gospodarskem objektu Hanzej, prosvetaš, govornik in absolvent gospodarske šole, daje s tisočermi smelnimi načrti in zasnovami smer ne samo svojemu posestvu, ampak tudi vsej bližnji in daljnji okolici.

Skupno urova danes z Hanzejem še pot skozi vas proti hribu v drugo, v široki, globoki kotanji ležečo naselje, Šent Job. On na delo v gozd, jaz vendar k Tavčarju in Sulniku. Toda kakor izumrla je danes sicer tako živahna, prijazna in napredna Zelina vas. Vse je na polju, vse hoče še od kratkih in vedno krajših uric letošnje jeseni odtrgati kolikor mogoče več delovnega časa v svojo korist in korist svoje družine. Pa na svidenje vendar ob drugi priliki, tja na zimo, če ne preje!

Vernik

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Casometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič, Tiska: Kämtner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H. Klagenfurt — Dopolni naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschlossgasse 17.

uničil in da ima tako obleko, da ne sme med ljudi, in po vsej vasi so v dolgih zimskih večerih prebirali pisma, opravljali in natolcevali. Mnogo tega je Ančka slišala in zvedela. Grenko ji je vselej kanilo v dušo in v to grenkost je po-

Opozorilo čitateljem

Povest F. S. Finžgarja „Dekla Ančka“, ki je med čitateli našega lista vzbudila veliko zanimanja, se bliža koncu. Tudi pri izbiri novega podlistka nas je vodilo prizadevanje, da zadošimo željam čitateljev. Ker pa je prav zadnje čase ponovno in bolj kot kdaj koli prej zaživela med našim ljudstvom podoba junaške Rožanke Zalike, smo se odločili, da začnemo v našem listu ponatiskovati Skelovo povest

MIKLOVA ZALA

Prepričani smo, da bodo s tem izpolnjene tisočere želje, to še tem bolj, ko je postala knjiga „Miklova Zala“ v naših krajih že prava redkost.

makala pero in tožila Janezu, kar ga je podžigalo, da je skoro resnično stradal, samo da je mogoč priskopariti še več.

Prišle so žene k Ančkini materi:

„Ali sta res vaša in Janez ženini in nevesta?“

Tako so se nalašč delale nevedne.

„Zgovorjeni smo,“ je kratko odgovarjala mati. „Je pa seveda vse v božjih rokah.“

„Ah, ti,“ je povzela sosedica, „takole so se menile žene, nikanar mi ne zameri, da ti razode-

nem, takole, ko smo šle od maše. Preveč zasluzi Janez. Prevzel se bo, zakaj če pojde tako naprej, v nekaj letih si kupi graščino, ne pa Mokarjeve kajže. Potem bo pogledal po taki, ki kaj ima. Mar mu bo kajžarska! Glej, zato sem ti povedala, ker bi mi bilo žal Ančke.“

Mati se je hipoma prestrašila, pomislila in rekla: „Ne verjamem. Janez bo mož beseda.“

Pa se je zasmejala druga sosedica in rekla: „Mož beseda! Le kdo je še dandanes mož beseda? Saj si poznala Pavleta. Pet let me je vodil in prisegal. Ko mu je pa umrla teta in je nenadoma obogatel, je pozabil na vse in vzel tisto našopirjeno Mano. Taki so.“

„Saj se mu dobro otepa,“ je popravila prva sosedica.

„Naj se mu le, Bog je pravičen.“
Mati se ni vmešavala v pogovor in je bila vsa žalostna. Tedaj je nenadoma vstopila Ančka. Sosedice sp obmolčile.

„Dober večer, mati!“

„Glej jo, na noč prihajaš!“

„Nocoj bom doma, ker grem jutri v mesto.“

„Spet ženinov denar, jeli?“ je osmeknula sosedica.

„Od Janeza, dal Mati, to pot je spet več poslal.“

„Pretrgal se ti bo od dela. Le čemu ti bo shiran mož!“

Ančka je pogledala sosedo čez ramo in vprašala:

„Ali so oče v hiši?“

„V hiši,“ je odgovorila kratko mati.

Veliko povpraševanje za človeškim okostjem

Za človeškim okostjem, ali kakor mu pravimo tudi skelet, je na mednarodnem tržišču veliko povpraševanje. Mislimo tu človeška okostja, ki jih potrebujejo za predelavo v znanstvene svrhe. Za prepariranje človeških okostij se uporabljajo namreč samo trupla onih oseb, ki so že za časa svojega življenja ali prodali ali pa v svoji oporoki poklonili svoje kosti v znanstvene namene, ponekod uporabljajo v to svrhu tudi trupla zloglasnih zločincev. Toda takih ljudi, ki bi svoje kosti prodali ali poklonili v znanstvene svrhe še za časa svojega življenja, je na svetu zelo malo.

Kakšna „kriza“ vlada, nam pove sledeči primer: Na Dunaju imajo eno največjih delavnic za predelovanje človeških kosti. In če se primeri, da pride v to delavnico neko truplo za prepariranje, vendar domači znanstveni inštituti navadno ne pridejo do tega skeleta, ker ne morejo konkurirati nenavadno visokim cenam, ki jih ponujajo inozemci za to vrsto blaga.

Pomanjkanje skeletov je po vsem svetu, čeprav se zdi z ozirom na preteklo vojno to skoro nemogoče. Povpraševanja so veliko večja od ponudb. Zaradi tega je neki iznajdljivi trgovec iz Londona prišel na imenitno idejo in je zgradil tovarno, ki izdeluje umetne skelete. Pa tudi on ne more ustreči vsem naročnikom. Okostnjaki iz umetnega materiala imajo tudi večje prednosti od naravnih. Prvič lahko posamezne dele označijo s črnilom, drugič so trdnjši, a najvažnejše je to, da se lahko proizvajajo serijsko in so zato cenejši od naravno izdelanih.

Londonška tvrdka proizvaja letno okrog 2000 okostnjakov, posebej še veliko lobanj, rok, nog itd. Zanimivo je, da medicinci nimajo radi moških okostij, ampak imajo prednost ženska okostja, če namreč odgovarjajo sledečim pogojem: Visoka morajo biti 170 cm, odgovarjati morajo starosti žene od 25 do 30 let, ki je bila mati dveh otrok in imeti morajo polnih 208 kosti. Večina žensk ima namreč

samo 206 kosti, ker jim manjkata obe krajni rebri. Odjemalci te londonske tovarne niso samo znanstvene ustanove in šole, temveč tudi mnoge moderne trgovine, ki na anatomske podlagi izdelujejo steznike in druge toaletne potrebščine za ženske.

Iz zgodovine dežnika

Tudi dežnik ima svojo zgodovino in marsikdo ne bo verjel, da je ta predmet današnje toalete v sedanji obliki star samo okrog 100 let. Prvi moderni sončnik in dežnik je izdelal l. 1852 Anglež Samuel Fox. Seveda pa je načelo izdelave že precej staro. Že kitajski spisi iz XI. stoletja omenjajo dežnike. Tudi na reliefih kraljeve palače v Ninivah ter na freskah nagrobnih palač v Memfisu in Tebah najdemo slike dežnikov. Dežnik in sončnik sta bila v tem času samo privilegija kraljev in najvišjih duhovnikov. Neki indijski kralj je nosil naslov „Gospodar belega slona in 24 sončnikov“. V resnici je imel 24 sončnikov, ki so bili razpeti drug nad drugim in so imeli skupni ročaj: simbol 24 provinc, kolikor jih je imelo njegovo kraljestvo.

V XV. stoletju so italijanski bogataši nosili

Skoraj 5000 km zapadno od New Yorka leži ob Tihem oceanu San Francisco, najvažnejše pristaniško mesto severnoameriške države Kalifornije, kjer sta dva od največjih mostov na svetu.

V blesteči oranžnordeči barvi — ki je enot-

neke vrste baldahin, katerega ročaj so držali v roki in ga naslanjali na koleno. V XVII. stoletju se je dežnik udomačil v Angliji, kjer so ga sprejeli z velikim nezaupanjem. Nek zdravnik je izjavil, da je zdravju škodljiv. Kdor ga je takrat nosil, je moral biti pripravljen, da ga bodo množice napadle in zasramovale. Zlasti so v tem prednjačili lastniki nosilnic in izvoščiki, ki so smatrali vsak dež za darilo z neba in so naravno v novi iznajdbi videli zakletega sovražnika svoje obrti. Tudi v Ameriki je prvi dežnik povzročil pravo revolucijo. L. 1772 je neki nogometar v Baltimoru sprejel za darilo indijski dežnik. Ko je ob priložnosti prvega dežja korakal z odprtih strašilom po ulici, so ženske iz strahu pred njim bežale. Razburjeni meščani so ga napadli ter mu potepali dežnik v cestnem blatu.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Četrtek, 20. september:

13.00 Opoldanski koncert — 14.10 Kar si želite — 14.30 do 15.00 Poročila — Oddaja za podeželje — 16.00 Znani umetniki — 16.30 Otroška ura — 17.10 Popoldanski koncert — 18.30 do 18.55 Narodne pesmi in glasba — 22.30 Koncert iz Evrope.

Petek, 21. september:

13.00 Opoldanski koncert — 14.30 do 15.00 Poročila — Komentarji in sodobna vprašanja — 16.00 Pevska ura — 16.20 Za mladino — 17.10

Popoldanski koncert — 18.45 Kmečka oddaja — 21.45 Koračnice.

Sobota, 22. september:

13.00 Opoldanski koncert — 13.45 Tukaj govori UNESCO — 14.15 Mesto in dežela — 14.30 Želi si kaj! — 18.30 Koncert — 23.00 Godba pred polnočjo.

RADIO SLOVENIJA

Četrtek, 20. september:

5.25 Pesmi borbe in dela — 6.15 Zabaven jutranji spored — 13.00 Gospodinj, nasveti — 13.10 Zeleli ste — poslušajte! — 14.15 O folklorne festivalu v Opatiji — 14.30 Narodne pesmi poje Tone Kozlevčar, spremlja in vmes igra na harmoniko Avgust Stanko — 18.20 Pogovor s pionirji — 18.30 Narodne pesmi poje moški in mešanji zbor — 20.15 Vedra glasba za velike orkestre — 21.00 Zene v življenju velikih umetnikov.

Petek, 21. september:

5.25 Hrvatske narodne pesmi — 6.15 Veder glasbeni spored s plošč, vmes gospodinjki nasveti — 12.00 Opoldanski koncert — 13.00 Jugoslovanska narodna in umetna glasba — 19.15 Zeleli ste — poslušajte! — 20.00 Tedenski zunanje-politični pregled Egona Tomca — 20.15 Kaj so pred pol stoletja pri nas radi peli — 21.00 „Svet v satirji in humorju“.

Sobota, 22. september:

5.25 Lahka glasba — 6.15 Jutranji koncert — 13.00 Skladbe slovenskih mojstrov — 14.00 Skladbe Frana Gerbiča in Antona Foersterja — 18.10 Slovenske narodne pesmi poje komorni zbor Radia Ljubljana pod vodstvom Milka Skoberneša — 18.30 Oddaja za pionirje — 19.15 Pesmi in plesi iz obeh Amerik — 19.40 Po naši lepi deželi 20.00 Schubert, Chopin, Schumann — 20.50 Lahka in zabavna glasba — 21.30 Za ples igra Zabavni orkester Radia Ljubljana.

Ali smo se rodili 50 let prezgodaj?

Angleški znanstvenik sir Claude Bibb, član kraljevskega društva, ki združuje vse najvidnejše umske delavce Velike Britanije, je izjavil, da bodo ljudje čez 50 let uporabljali za pogon električnih central samo še atomsko energijo. Avtomobili pa bodo samo še na pogon s plinskimi turbinami.

Pred angleškim združenjem za znanstveni napredek je izjavil, da je pridobivanje energije s pomočjo premoga, nafte in vode danes sicer še najcenejše, vendar pa je le potrebno nekaj izboljšav in sprememb v današnjem načinu pridobivanja energije s pomočjo razpadanja atomov in tehtnica se bo občutno nagnila v korist atomski energiji. Vsekakor bodo potrebne za to ogromne investicije, ki pa se bodo kmalu izplačale, če bo elektrifikacija primerno razširjena. Predvsem bo potrebno elektrificirati po mnenju angleškega znanstvenika

vse železnice, industrijo in majhna gospodarstva. Ob tako nizkih stroških pridobivanja električne energije se bo izplačalo z elektriko ogrevati celo zemljo v kmetijstvu, s čimer bi se lahko ogromno dvignila kmetijska proizvodnja — kar pa bo takrat zaradi vseh večjih potreb človeštva tudi nujno potrebno.

Tudi za uporabo tako zvanega ultrazvoka predvideva sir Claude Bibb prav široke možnosti uporabe tako v industriji in medicini kakor tudi v vsakdanjem življenju. Avtomobile na pogon s plinskimi turbinami so v Angliji že sestavili in tudi preizkusili ter dosegli pri tem za začetek kar dobre rezultate.

Tako bo torej nekako čez 50 let — če bo seveda človeštvo rabilo bolj pamet kot silo, česar pa danes žal ne moremo trditi o vseh ljudeh.

Ančka ni rekla zavidnicam niti lahko noč. Odprla je vrata in stopila k očetu v sobo. Sosede so se poizgubile iz veže, mati se je zamislila pred ognjiščem in strmela v plapolajoči ogenj.

Tisti teden, ko se je Ančka vrnila iz mesta, kamor je nesla v hranilnico Janezov prihranek, je bila za čudo potrta. Kakor senca se je plazila okrog, v lice so se ji zarezale bolestne brazdice, ogibala se je vsakogar in, če je morala govoriti, je govorila prisiljeno in trudno. Dekle so si namigovala, češ spet jo je obsedla žalost po „Amerikancu“. Toda nobena ji ni rekla žale besede. Tudi Mokarica jo je opazovala in poskusila začeti vesel pogovor. Ali vselej se je Ančka izgovorila, da ima nujno delo, kjer koli, samo da je ušla mami izpred oči. Kadar pa je bila zvečer sama v kamriči, je ležala dolge ure oblečena na postelji in tiho jokala, da je bilo vzglavje vse mokro od solz. Ker je bila oblečena od prečutih noči, jo je Mokarica izpraševala, če je bolna ali če jo je kdo razžalil. Toda Ančka se je ogibala odgovoru in trdovratno ponavljala, da ni vredno, da bi se menili o tej stvari. Samo to da jo jezi, ker so ljudje tako obrekljivi in so ženske rekne materi, da je Janez ne bo vzel, ker bo prebog.

V petek zvečer jo je poslala Mokarica k fari v trgovino. Tega je Ančka čakala. Ko se je šla preoblačiti, se je mama šalila: „Seveda nevestica, če gre le v drugo vas, mora biti vsa zala. Ej, ti nečimrnost!“ In se ji je smehljala, ko je na pol praznično oblečena nataknila locen caj-

nice na roko in poslušala naročitev za trgovino. Še skozi okno je gledala za njo, ko je stopala čez dvorišče.

Ančka je zelo naglo šla skoz vas.

Dekle so pri koritu natakale vodo in jo ogorile. Ančka se ni nič ustavila. Komaj jim je odgovorila na vprašanje in hitela dalje. Vse so se ozrle za njo in jo obsodile: „Viš jo, napuha polno! Prava reč tiste kronice, ki jih pošilja Janez! Milijonarka vendarle ni, da bi se takole naphovala.“

Ančka pa je drobila sneženo pot, ki ji je škripala pod drobnimi koraki. Hitro se je mračilo in nizko se je ulegla megla. Čim bolj se je Ančka bližala fari, tem bolj so ji zastajali koraki. Nikogar ni srečala. Krog in krog bela, mrtva tiho, Ančka je potegnila iz žepa robec in si ga pritisnila na oči. Korak ji je čezdalje bolj zastajal, dokler ni obtičala sredi gazi in glasno zaihtela. Kraguljci prihajajočih sani so jo zdramili. Otrla si je objokane oči in se napolnila dalje.

Ko je v trgovini postavila cajnico in naročala, si je pomaknila ruto na oči, segla po beli predpasnik in si brisala lice.

„Megla je, da se kar ivje obeša na oči,“ je rekla in odšla, češ da ima še opravka in se kmalu vrne.

Od prodajalnice je krenila po vasi. Skoz okna so se že svetile medle luči, iz hlevov so se čuli glasovi hlapecv in dekel, ki so vardevali in molzli. Ančka je bila komaj še sto korakov od župnišča. Srce ji je tako bilo, da je trdo ti-

ščala ruto ogrinjalko na prsi. Noge so ji bile kakor svinčene, meglo se ji je pred očmi in vsak hip je trčila s čizmi ob sneženo grudo. Na pol onemogla je prišla vstric župnišča. Ko je hotela prijeti za kljuko, ji je bila roka kakor mrtvoudna in vsa topa se je napolnila dalje in obstala na cerkvenem pragu. Globoko je vzdihnila in se plašno ozrla. Iz zvonika je bilo čuti težko tiktakanje ure. Kakor bi pribežala v zavetje, ji je odleglo.

Cerkvena vrata so bila še odprta. Večna luč je živordeče žarela v svetilki. Tudi pred Marijinim oltarjem je gorela luč, ki jo je brčkone nalila in prižgala iskrena prošnja. Pred tem oltarjem se je Ančka ustavila. Dolgo je zrla nepremično v kip Matere božje, ob katere vznožju je zelenel lep rožmarinov grmiček. Ančka ga je bila vzgajala in ga postavila na oltar.

Polagoma je ginil mir, ki jo je za hip objel v cerkvi, kolena so se ji pošibila in zgrudila se je pred stopnico. Vsa se je sključila, da se je čelo skoro dotikalo tal. Telo ji je drgetalo, sunkoma so se ji izvijali zatopljeni vzdihli iz prsi, nato so se pa strnili v pritajen jok, ki je odmeval od sten.

Ko se je izjokala, je dvignila oči, ki so bile zalite s solzami, da je videla krog lučke široke kolobarje, ki so obvijali z zarjo ves oltar. Poklečala je še trenutek. Vejice rožmarina so jo pozdravljale izpod nog Prečiste, ki se ji je nasmehnila tolažbe polno.

na barva celotne jeklene konstrukcije — se dvigata 230 m visoka oba nosilna stolpa najvišjega visečega mostu na svetu, ki v dolžini 2800 m preprega „Goldene Gate“ (zlata vrata) — vhod v luko San Francisco. Most tvori s svojimi šestimi vzporednimi vozniimi tiri neposredno zvezo med Kanado in Mehiko. Dvanajst let je trideset delavcev neprenehoma zaposlenih s pleskanjem mostu. Štiri leta potrebujejo od enega konca do drugega, potem pa morajo vedno znova začeti, kajti viharji in solnato ozračje Tihoga oceana stalno odgrnejo ogromno površino pleskane gradbe. Delavci porabijo tedensko nad 900 l oranžnordeče barve.

In vendar prekaša ta najvišji most na svetu tako po dolžini kakor po prostornini drugi most v San Franciscu, ki vodi žez Oaklandski zaliv na celino. Ta most, ki deloma visi na nosilnih stolpih, deloma pa je zgrajen na 50 jeklenih in betonskih podkopi, je dolg sedem kilometrov — s klanci in dovozi pa celo 13 km. Most je sestavljen — in to je poleg njegove dolžine tehnično najzanimivejše — iz dveh mogočnih prometnih cest, ki tečeta druga nad drugo. Na gornji je šest voznihi tirov za promet z osebnimi avti, na spodnji pa so trije vozni tiri za tovarne avte in dve železnični progi. Nosilnost mostu je preračunana in istočasen prevoz 3000 osebni, 500 tovornih avtov in 35 električnih vlakovnih garnitur. Nosilni kabli so sestavljeni iz 17.000 jeklenih pramenov. Samo 17 m dolgi kos nosilnega kabla v premeru 11,2 m ima težo lokomotive ekspresnega vlaka.

Most so pričeli graditi 9. julija 1933, 12. novembra 1936, torej po manj kakor 3 in pol letih gradnje, pa so ga izročili javni uporabi. Tu bodi pripomnjeno, da so največji bočni most na svetu zgradili v Sydneju v Avstraliji. Most je dolg 1260 m, najvišja točka loka leži 112 m nad vodno gladino. Razen široke ceste za avtomobile in pešce je na njem še četrto železniških tirov.

Kakor poročajo iz Rima, je neka ameriška konstruktorska družba izdelala načrt za največji viseči most v Evropi. Most, ki bo stal 60 milijonov dolarjev, bo vezal otok Sicilijo z italijansko celino. Raztekal se bo od Kalabrije do Messine in bo dvonadstropen. Spodnje nadstropje bo namenjeno železniškemu prometu, v gornjem pa bo peljala avtomobilska cesta.

KINOPREDSTAVE

CELOVEC

Carinthia

Od 21. do 24. septembra:
„Eva erbt das Paradies“

Peterhof

Od 24. do 27. septembra:
„Das kalte Herz“ (barvni film)

KRIVA VRBA

Od 19. do 20. septembra:
„Key Largo“ (Im Hafen des Lasters)

Od 22. do 27. septembra:
„Grossstadtnacht“

VELIKOVEC

Od 19. do 20. septembra:
„Liebesheirat“

Od 21. do 23. septembra:
„Die heilige Trommel“ (barvni film)

VRBA

Od 19. do 20. septembra:
„Der Fünfminutenvater“

Ko je stala spet pred župniščem, je čutila dovolj moči, da je vstopila.

Župnik je sedel ob pisalni mizi. Na njej je gorela nizko zasenčena luč.

„Hvaljen Jezus!“ je pozdravila Ančka.

„Amen,“ je glasno odgovoril župnik in se ozrl proti vratom. Nato je dostavil: „Ti si, Ančka! Kaj bi tako na noč?“

„Hranilno knjižico sem prinesla, da bi jo spravili v blagajni.“

„Dobro. Janez je zares priden. Kakor sem ti že rekel, resnično mu ga ni para.“

Ančka je odvila knjižico iz papirja in jo položila pred župnika na mizo. Ko jo je obsvetila luč, je župnik zagledal njene objokane oči.

„Ančka, jokala si! Kaj ti je?“

Okrenil je stol in jo gledal.

Ančka je, kakor bi ne slišala vprašanja, potegnila iz žepa droben zavitek in ga odmotala. Pred župnikom se je zasvetila svetinica na višnjem traku.

„Gospod, tudi tole sem nazaj prinesla.“

Tedaj je župnik osupnil. Naslonil se je nazaj na stol in gledal, gledal Ančko, ki je stala vsa skrušena pred njim. Nato se je počasi dvignil in izpregovoril z glasom, iz katerega je zvenela bolečina.

„Moj Bog, Ančka, kaj vendar misliš?“

„Gospod, nisem je več vredna.“

„Otrok moj, kaj se je zgodilo?“

„Oh, tako sem nesrečna!“

(Dalje)